

el otorgamiento de becas escolares y en la colación de beneficios eclesiásticos. Finalmente, ya en un plano más administrativo y político, tuvieron no poca presencia en algunas actividades propias de la cancillería real, a la vez que ejecutaron, como representantes del rey, determinadas misiones políticas, teniendo un papel particularmente destacado, como no podía ser de otro modo, en las relaciones entre el monarca y el papa..

Todos estos aspectos se abordan a partir del manejo de una documentación muy prolija y abundante, que permite ofrecer valoraciones precisas y ampliamente fundamentadas para cada uno de los problemas considerados.

A partir de todo ello, el autor concluye cómo unos cargos que en principio parecieron limitarse tan sólo al ámbito de la asistencia religiosa personal del monarca, a partir de su plena integración en la estructura institucional de la corte real, unen su destino al del estado monárquico francés, del que devienen unos oficiales muy característicos, suponiendo así la obra, tal como anuncia Bernard Guenée en el prefacio, una aportación más al estudio de la génesis del estado moderno en Francia, cubriendo una laguna importante del mismo, al articular con relación a unas instituciones, tan multiformes y, a veces, tan imprecisas, como las estudiadas, aspectos significativos de la dimensión a la vez religiosa, cultural y política que forman parte de dicho proceso de transformación política.

JOSÉ MANUEL NIETO SORIA
Universidad Complutense. Madrid

Josep SERRANO DAURA, *Els Costums d'Orta (1296). Estudi introductori i edició*, Horta de Sant Joan, Ajuntament d'Horta de Sant Joan, 1996. 105 pp.

Es tracta de la reedició dels "Costums d'Orta", a cura de Josep Serrano Daura, historiador especialitzat en el règim senyorial i municipal de la Catalunya Nova, que l'Ajuntament d'Horta de Sant Joan publica amb motiu de la commemoració del setè aniversari de la concessió d'aquest codi jurídic (1296-1996). Dels "Costums d'Orta" existia una edició antiga de Cots i Gorchs, apareguda l'any 1930, poc després de la publicació dels altres Costums de Miravet (de 1319) en les versions llatina i catalana, a cura de Galo Sánchez (1915) i de Ferran Valls i Taberner (1926). Aquesta edició incorpora la traducció del codi al català, a càrrec de Miquel Sitjar, amb l'objectiu de donar-lo a conèixer al gran públic.

El codi d'Horta, en bona mesura inspirat en l'ordenament de Lleida redactat el 1228 (la primera redacció coneguda de dret propi local de Catalunya), és la primera manifestació d'aquestes característiques a les comarques de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre. Tenia vigència sobre els pobles del territori de la comanda templera d'Horta (després de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem), corresponent als actuals municipis d'Arnes, Bot, Caseres i Prat de Comte.

Aquest llibre aplega també la publicació de dos documents inèdits relacionats amb la història del codi i de la vila: la concessió dels castells i termes d'Horta pel rei Alfons I a l'orde del Temple, de l'any 1177, i la concòrdia entre els templers i la Universitat dels homes de la vila i terme d'Horta sobre l'exercici de la jurisdicció l'any 1296. La concòrdia implicà

"Anuario de Estudios Medievales", 30/1 (2000)

la introducció de la institució coneguda amb el nom del "judici dels prohoms" i la cessió parcial de la jurisdicció senyorial a favor de la Universitat que, per mitjà dels seus representats (jurats o prohoms), participà en l'administració de justícia.

L'edició d'aquests textos és precedida d'un estudi introductori, en el qual l'autor emmarca la seva aparició en el context més ampli de la història del territori d'Horta, la seva conquesta i repoblament, els orígens del domini del Temple a Horta, els conflictes per la delimitació territorial de Catalunya i Aragó al segle XIII, etc. També s'aporten dades sobre les confirmacions i vigència d'ambdues concòrdies, fins a la darrera del segle XVII, poc abans de la promulgació del Decret de Nova Planta el 1716, que deixà sense efecte la de la jurisdicció i amb efecte parcial la de dels "Costums".

PERE BENITO I MONCLÚS
Institució Milà i Fontanals, CSIC. Barcelona

Ferran SOLDEVILA, *Pere el Gran*, edició a cura de M.T. FERRER I MALLOL, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1995, 2 vols. 487+309 pp.

El Centenari del naixement de Ferran Soldevila, que es va escaure el 24 d'octubre de 1994, fou commemorat amb diferents actes acadèmics solemnes i amb múltiples iniciatives encaminades a recordar la seva aportació a diversos camps de la cultura. L'Institut d'Estudis Catalans, del qual va ésser membre, ho celebrà amb la reedició d'aquesta obra, publicada, entre els anys 1952 i 1962, als volums XI, XIII, XVI i XXII de les Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut i que s'havia exhaurit. *Pere el Gran* és l'obra de recerca més important de Ferran Soldevila.

La primera part de l'obra, subtitulada *L'infant*, fou editada íntegrament en vida de l'autor; en canvi, la segona part, dedicada al regnat, quedà inconclusa, només en sortí el primer fascicle, subtitulat: *El regnat fins a l'any 1282*. La tercera part, que hauria d'haver estat dedicada al regnat des de l'any 1283 a la mort del rei, no passà del projecte.

La present edició reuneix en el primer volum els tres fascicles de la primera part, la destinada a *L'infant*, mentre que al segon volum trobem el primer i únic fascicle publicat de la segona part: *El regnat fins a l'any 1282*, format per tres capítols i un apèndix documental i, a més, un capítol inèdit *La qüestió del bovatge*, redactat pel mateix Soldevila, i un altre capítol *La revolta d'alguns barons catalans el 1278*, que fou redactat per M. Coll i Alentorn, també membre de l'Institut d'Estudis Catalans, amb el material reunit per Soldevila i seguint les seves directrius, quan ja estava molt malalt; és un capítol de gran interès per als estudiosos d'Andorra, ja que aquestes lluites van portar a la signatura del pariatge andorrà. Sobre la qüestió del bovatge, Soldevila ja havia publicat un article al volum I (1964) de l'"Anuario de Estudios Medievales", titulat *A propòsit del bovatge*, que era un avançament, sense notes, del que havia de ser el capítol de *Pere el Gran*. Els especialistes hi poden trobar ara un text més ampli i tots els documents que Soldevila havia pogut reunir sobre aquest impost tan important i que provocava tanta resistència entre els contribuents. Cadascun dels dos capítols inèdits té el seu propi apèndix documental. A més, hi ha un altre

"Anuario de Estudios Medievales", 30/1 (2000)